

Om mobbning

Hämtad från Olweus elevenkät om mobbning
från 18 skolor i Göteborg

Innehållsförteckning

Upplysningar	3
Om PrevU	3
Förord	4
Om mobbning samt Olweus definition	5
Olweusenkäten 2008	5
Resultat mellanstadiet	6
Hur mycket mobbning?	6
Vilka olika former av mobbning barnen utsätts för	8
Var äger mobbningen rum?	9
För vem har de berättat om mobbningen?	10
Har föräldrar kontaktat skolan om mobbning?	11
Attityder	11
Hur eleverna uppfattar skolpersonalens arbete mot mobbning	11
Generellt om trivsel	11
Resultat högstadiet	12
Hur mycket mobbning?	12
Vilka olika former av mobbning barnen utsätts för	14
Var äger mobbningen rum?	15
För vem har de berättat om mobbningen?	16
Har föräldrar kontaktat skolan om mobbning?	17
Attityder	17
Hur eleverna uppfattar skolpersonalen	17
Generellt om trivsel	17
Slutsatser	18
Rekommendationer	19
Om rapporten	20

Upplysningar

Denna rapport är framtagen av Preventions- och utvecklingsenheten, PrevU, Social resursförvaltning i Göteborgs Stad. Materialet är sammanställt och analyserat av Reidar Thyholdt och Göran Englund. Upplysningar och information om rapporten lämnas av Göran Englund, lärare och utbildningskonsulent på PrevU.

Tel: 031-367 92 69

E-post: goran.englund@socialresurs.goteborg.se

Om Preventions- och utvecklingsenheten

Preventions- och utvecklingsenheten bildades i oktober 2007. Vår målsättning är att vara ett lokalt kunskapscenter för förebyggande och hälsofrämjande arbete, mångkultur och beroendefrågor. Vi erbjuder kompetenshöjande utbildningar, konsultation och bedriver projekt av hög kvalitet. Vi bevakar aktuell forskning och genomför undersökningar, till exempel drogvaneundersökningar bland skolelever.

Läs mer på www.goteborg.se/prevu

Förord

Elever från 18 skolor i Göteborg deltog under våren 2008 i Olweus elevenkåtsundersökning och svarade på frågor om mobbning i skolan. Det handlar om sammantaget ca 3600 elever från årskurs 3–9 på skolor i 11 stadsdelar i Göteborg. Rapporten kan dock inte sägas utgöra en kommunrepresentativ bild av mobbningen i Göteborgs skolor.

I denna rapport presenteras resultat från enkätundersökningarna. Presentationen görs separat för årskurs 3–6 respektive 7–9. Sammanställningen av enkätresultaten har gjorts av psykolog Reidar Thyholdt, Olweus International Bergen i samarbete med utbildningskonsulent, lärare, Göran Englund vid Preventions- och utvecklingsenheten, PrevU, Social resursförvaltning.

Olweus enkät är en mycket använd undersökningsmetod i skolans värld. I Göteborg har den använts av ett antal skolor sedan 2003, där enkäten ingår som en del i det förebyggande arbetet mot mobbning. Fler än 200 000 norska barn har deltagit i enkäten de senaste 10 åren. Också skolor i flera andra europeiska länder samt skolor i USA har använt samma frågeformulär. Enkätundersökningar ska alltid tolkas varsamt och ses i sitt sammanhang, svarskontrollen i denna mätmetod skapar dock goda förutsättningar för hög trovärdighet för svaren i Olweusenkäten.

Mobbning är i hög grad ett gruppfenomen och det försvårar för individer i gruppen att ta ställning mot mobbning. Det är att säga något negativt om sin egen grupp. Mobbning kan leda till isolation, djup depression och ökad utsatthet för den som blir mobbad. Själv mord som konsekvens av mobbning finns beskrivet ifrån Norge, Sverige och Japan.

Men också mobbaren lever i en riskzon. En del av dessa barn debuterar tidigt med alkohol och pojkar som mobbar visar en högre risk än andra att hamna i kriminalitet i vuxen ålder. Flickor som har varit mobbare visar i andra undersökningar en tendens till att senare i livet välja mer våldsamma partners och riskerar att bli utsatta för och inblandade i misshandel.

Att förstå och uppleva att ens barn är utsatt för mobbning (utesluten ur kamratgruppen), är svårt för en förälder. Att vara fri från mobbning borde vara en naturlig del av våra ungas väg in i ett demokratiskt samhälle.

Om mobbning

I slutet av 60 talet satte debattören och läkaren Peter Paul Heineman ord på en företeelse som många kände till. I en artikel i tidskriften Liberal debatt 1969 introducerade han termen mobbning för det som ibland skedde ute på skolorna. Genom denna term riktades sökljuset mot en företeelse som nu kom att bli en del av det svenska offentliga rummet.

När barn mobbar varandra, menade Heineman att vuxenvärlden blundade och även om det inte helt accepterades betraktades det som något ofrånkomligt som offren måste stå ut med.

Samtidigt med Heineman börjar den svenske psykologen och forskaren Dan Olweus titta närmare på företeelsen i skolans värld. Här börjar nu två forskningsperspektiv utmejslas av orsakerna till mobbning – är det situationen eller individerna som räknas? Och alltsedan Heinemans artikel har denna företeelse diskuterats och debatterats.

Definition av mobbning

Enligt Olweus definition: ”Ett barn är mobbat när han eller hon, upprepade gånger och under en viss tid blir utsatt för negativa handlingar från en eller flera personer.”

Olweus menar att det i mobbning finns en obalans i maktförhållandet och den som blir utsatt har svårt att försvara sig. Enstaka lättare negativa handlingar som ibland riktar sig mot ett barn och ibland mot ett annat barn är inte mobbning. Handlingarna ska utföras med intentionen att skada och det ska ske upprepade gånger under en viss tid. Mobbningen kan utföras av enskild individ eller av större eller mindre grupp. Olweus beskriver att mobbning kan ske med öppna angrepp, direkt mobbning, men också genom social utfrysning och isolering, indirekt form av mobbning.

I Olweus-enkäten läser eleven en förklaring/definition på mobbning och svarar sedan på ca 40 frågor runt detta tema. Referensperiod utgörs av det som hänt de senaste månaderna. Sedan beräknas huvudresultatet av mobbning från de svarsalternativ där eleven uppger att de varit utsatta två tre gånger i månaden eller oftare.

Olweusenkäten 2008

18 skolor i Göteborg med elever i årskurs 3–6 ”mellanstadiet” och 11 skolor med elever i 7–9 ”högstadiet”, har genomfört Olweus elevenkätundersökning om mobbning våren 2008. Denna rapport presenterar utvalda delar av resultaten där skolornas samlade resultat redovisas från enkätundersökningarna. Enskilda skolors resultat har återkopplats till skolorna. Presentationen görs separat för årskurs 3–6 ”mellanstadiet” och årskurs 7–9 ”högstadiet”.

Resultaten från de 18 skolorna i Göteborg jämförs med resultat från två andra undersökningar som har gjorts med Olweus enkätformulär i Sverige de senaste två åren. Den ena av dessa (refererad som ”A-studien”) är enskilda skolor i Stockholms län, Jämtlands län och Örebro län. Den andra utgörs av skolor i en mellanstor kommun i södra Sverige (refererat som ”B-studien”). För att få så relevanta referenspunkter som möjligt görs alla jämförelser emot grupper av skolor som antingen ännu inte har använt Olweus-programmet, eller som inte tänker göra det.

Olweus enkät om mobbning är en mycket använd undersökning hos barn och unga i skolsammanhang. Flera än 200.000 norska barn har genomfört denna enkät de senaste 10 åren. Skolor på Island och flera andra europeiska länder samt USA har använt samma frågeformulär på sina egna språk. Data från Olweusenkäten har studerats mycket noggrant rörande statistiska kvalitéer så som validitet och reliabilitet. Undersökningen har en inbyggd kontroll av huvudfrågorna (att bli mobbad, att mobba andra), genom att de generella uppgifterna jämförs med specifika uppgifter om olika former för mobbning från varje elev. På det sättet kan man också göra antydningar om de centrala mobbningsmåten sannolikt är för höga eller för låga, ett slags nivåkontroll. Även om enkätundersökningar alltid ska tolkas varsamt och utifrån sin kontext, är det god anledning till att lita på svaren.

Resultat 2008

Årskurs 3–6 ”mellanstadiet”

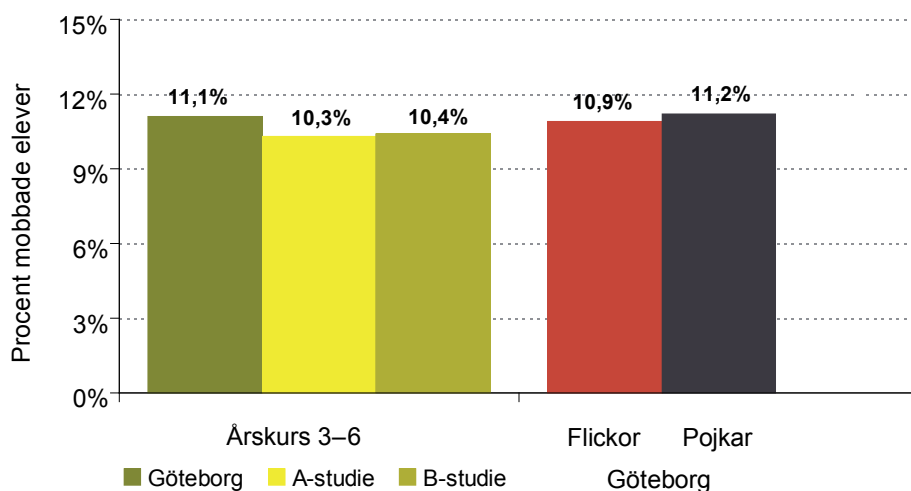
2185 elever vid 18 skolor, från 10 stadsdelar i Göteborg genomförde Olweusenkäten våren 2008, med en svarsprocent på 92,5. De allra flesta genomförde enkäten på ett pappersformulär som efteråt registrerades på Olweus nätbaserade system (Olweus dataweb) för analys. Två skolor lät några av sina elever göra enkäten online. Man förväntar sig inte några betydelsefulla skillnader på svaren om enkäten görs på papper eller online.

Hur mycket mobbning?

11,1%, (239 barn) uppgav att de hade blivit mobbad 2–3 gånger i månaden eller oftare de senaste månaderna (enligt Olweus definition). Ungefär lika stor andel av flickorna (10,9%) som pojkarna (11,2%) upplevde att de blivit mobbade. Siffrorna är lite högre jämfört med andra stora mätningar i Sverige de senaste två åren. (A: 10,3% B: 10,4%). Det är bara små könsskillnader i andelen elever som mobbas.

Mobbade elever årskurs 3–6 (n=2185)

18 skolor i Göteborg 2008 jämfört med två andra undersökningar från skolor i Sverige

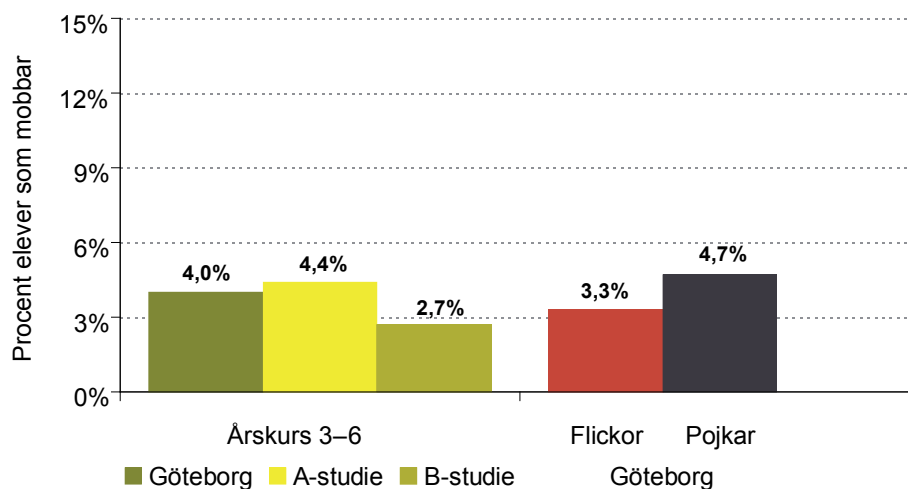

Olweusundersökningen mäter mobbning hos den enskilde eleven både som en generell upplevelse och som detaljerade observationer. Jämförelsen av dessa två sätt att mäta mobbning på fungerar som en kontroll av nivån av mobbning som anges i enkätundersökningen. Enligt denna kontroll är det sannolikt att nivån av mobbning som anges är tillförlitligt.

Av dem som blivit mobbade uppger 42% att de blivit mobbade i mer än ett år. Detta är barn som har högre sannolikhet för att senare drabbas av konsekvenser av mobbningen, såsom anpassningssvårigheter till skola och utbildning, familjeliv och arbete, och även psykiska konsekvenser som ångest och depression.

Elever som mobbar andra elever årskurs 3–6 (n=2185)

18 skolor i Göteborg 2008 jämfört med två andra undersökningar från skolor i Sverige innan de började med Olweus-programmet

4% av eleverna på mellanstadiet i de 18 skolorna har uppgett att de mobbat andra elever (2–3 gånger i månaden eller oftare, samma definition). Nivåkontrollen pekar i riktning att detta är tillförlitliga siffror och i huvudsak jämförbara med andra svenska undersökningar senaste åren (A: 4,4% – B: 2,7%). Det är en större andel pojkar som mobbar andra.

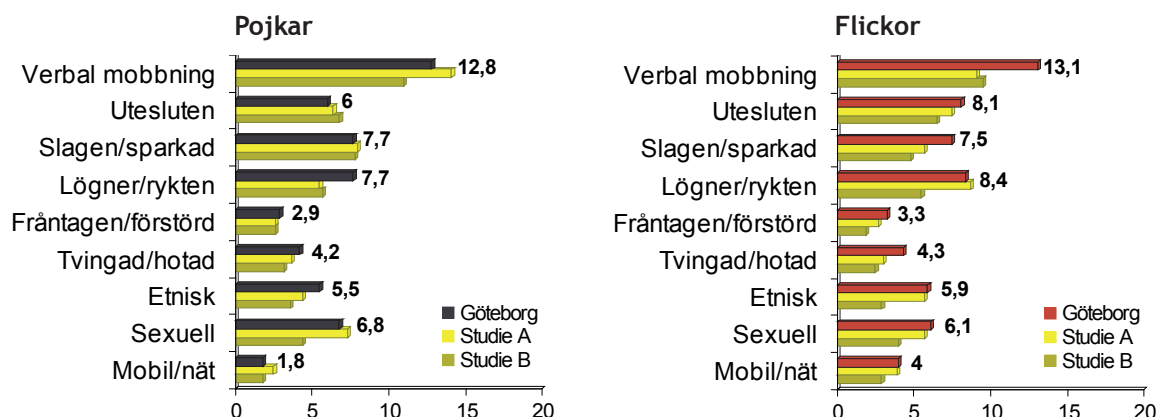

Vilka olika former av mobbning utsätts barnen för?

Den vanligaste förekommande formen för mobbning som både flickor och pojkar utsätts för är verbal mobbning, ”att blivit hånad och förlöjligad, kallad öknamn och blivit retad på ett obehagligt och sårande sätt”. 12,8% av pojkarna utsätts för detta 2–3 gånger i månaden eller oftare under de senaste månaderna, av flickor 13,1%.

Former av mobbning eleverna utsätts för

räknad i % av alla pojkar (n= 1118) och alla flickor (n=1067) årskurs 3–6
(Siffrorna på staplarna är procent av Göteborgseleverna)

Att uppleva att ”andra elever har spridit lögner eller falska rykten om mig och försökt få andra att tycka illa om mig” är den näst vanligaste formen. 8,4% av alla flickorna har upplevt detta och 7,7% av pojkarna. 8,4% av flickorna upplever att ”andra elever har inte låtit mig få vara med, har med vilja utestängt mig från kamraterna eller helt struntat i mig, låtsats som om jag inte fanns”. 6% av pojkarna och 8,1% av flickorna har upplevt detta (samma intensitet och samma referensperiod, enligt Olweus definition).

Även den fysiska mobbningen är vanligt förekommande ”Jag har blivit slagen, sparkad, knuffad eller inne-stängd”. Både flickor (7,5%) och pojkar (7,7%) upplever detta ungefär lika mycket.

Mobbning med ”obehagliga ord, kommentarer eller gester med sexuell innebörd” utsätts 6,5% av eleverna, (lite flera pojkar än flickor) och mobbning med ”obehagliga ord eller kommentarer om min hudfärg eller invandrabakgrund” har upplevts av 5,6% av barnen på mellanstadiet.

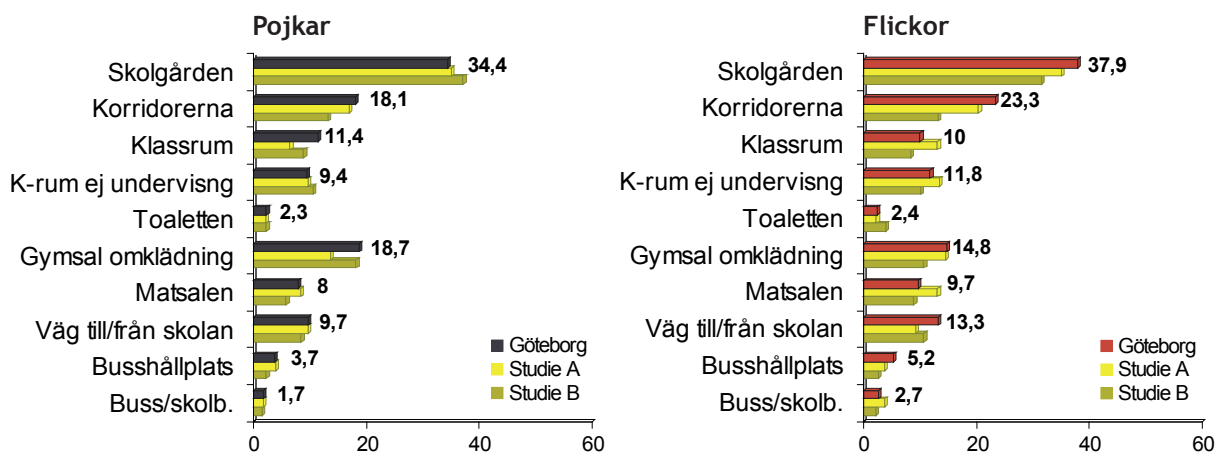
Mobbning via Internet och på mobiltelefon är det 2,9% av eleverna som upplevt, mer än dubbelt så stor procentandel av flickorna (4%) som pojkarna (1,8%). Två av tre av elever som upplevt detta, har utsatts för det på Internet.

Var äger mobbningen rum?

Av alla som upplevt mobbning eller tendenser till mobbning, anger en av tre att mobbningen ägde rum på skolgården/under rasterna. En något större andel av flickorna än pojkarna angav detta. Korridorerna är också en plats där mobbningen ofta kan äga rum (21%) lite oftare för flickorna (23%).

Var elever upplevt mobbning/ – tendenser

räknad i % av alla pojkar (n= 1118) och alla flickor (n=1067) årskurs 3–6
(Siffrorna på staplarna är procent av Göteborgseleverna)

För pojkarna är gymnastiksalen eller omklädningsrummet/duschen en vanlig arena för mobbning, 19% jämfört med flickorna 15%.

Klassrummet, både när det är och när det inte är undervisning, är en arena för mobbning både för flickor och pojkarna (10,6% både under undervisning/ej undervisning)

Ungefär 12% av eleverna har upplevt mobbning eller tendenser till mobbning på skolvägen – något fler flickor (13,3%) än pojkarna (9,7%).

Toaletten som många antar är en vanlig plats för mobbning, är inte det enligt svaren från eleverna på mellanstadiet i vårt material (2,4% – ingen könsskillnad). Inte heller skolbuss/bussen (om denna används) (2,2%).

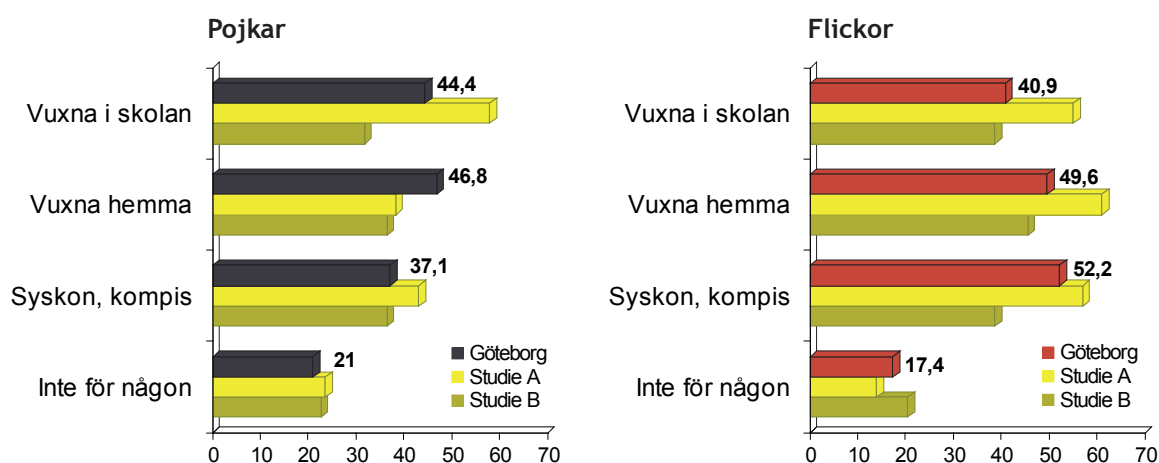
För vem har de berättat om mobbningen?

42% av dem som blivit mobbade har berättat om det för en vuxen i skolan, antingen klasslärare/kontaktlärare eller någon annan. Det är lite flera pojkar i årskurs 3–6 som berättat för en vuxen i skolan (44%) jämfört med flickorna (41%). Att berätta för någon om mobbningen anses vara av stor betydelse för att få hjälp att bli fri från mobbning. Att berätta för vuxna är en indikation på att de mobbningsutsatta har förtroende för de vuxna och litar på att de vuxna är kompetenta och kapabla att lösa mobbningsproblemet.

Ungefär 48% av dem som blivit mobbade har berättat om detta för någon vuxen hemma. Något fler av flickorna (49,6%) berättar hemma jämfört med pojkarna (46,8%).

För vem har eleverna berättat

räknat i % av pojkar och flickor på som utsätts för mobbning årskurs 3–6
(Siffrorna på staplarna är procent av Göteborgseleverna)

44% har berättat för jämnåriga om mobbningen de utsätts för (bror, syster, kompis) (52% av flickorna och 37% av pojkarna).

42% av eleverna på mellanstadiet har berättat för någon vuxen i skolan. Här är det pojkarna (44,4%) som har berättat mest för de vuxna i skolan jämfört med flickorna (40,9%).

Nästan var femte barn som utsatts för mobbning har inte berättat om det för någon. Det är något fler pojkar i denna grupp (21% = 26 pojkar) än flickor (17,4% = 20 flickor.) Dessa barn är speciellt utsatta då det har visat sig vara extra svårt att komma ur mobbning om man inte berättar om det för någon.

Jämfört med de två referensmaterialen skiljer sig inte Göteborgsskolorna anmärkningsvärt när det gäller dessa förhållanden.

Notera att man inte kan summera procentsiffrorna för de olika kategorier/personer. Varje mobbat barn kan ha berättat för personer i flera av kategorier, eller ingen av dem.

Har vuxna hemma tagit kontakt med skolan om mobbning?

I enkäten finns en fråga om vuxna hemma har tagit kontakt med skolan för att försöka få slut på mobbningen. Enbart elever som blivit mobbade enligt Olweus definition (två till tre gånger i månaden eller oftare) utgör här procentunderlaget. För mellanstadiets elever som utsatts för mobbning svarar två av tre (62,1%) att de vuxna hemma har tagit kontakt med skolan angående mobbningen en eller flera gånger. Denna procentandel är ungefär samma för flickor (60,9%) som för pojkar (63,1%).

Attityder

18% har svarat att de kunde tänka sig vara med om att mobba någon de inte tycker om. Betydligt flera pojkar (22,5%) än flickor (14,5%) kunde tänka sig detta. Detta är fler än i en av de jämförbara undersökningarna (B: 13%) men ungefär det samma som i den andra (A: 19%).

90,5% av alla som svarat på enkäten på mellanstadiet säger att de tycker lite synd om och vill hjälpa om de ser någon i deras egen ålder bli mobbad. Dessa svar innebär visserligen inte några särskilt goda förutsägelser för det faktiska beteendet, de visar snarare på en attityd av empati. Siffrorna från mellanstadiet i Göteborg är ungefär det samma som vi hittar i jämförbara undersökningar. Flickor är klart mera empatiska (94,4%) än pojkar (86,8%).

Hur eleverna uppfattar skolpersonalens arbete mot mobbning

Mer än hälften av eleverna (58%) är av den uppfattningen att skolpersonalen ofta eller nästan alltid gör något för att stoppa, om någon blir mobbad i skolan. Detta är bättre än en av de jämförbara undersökningarna (A) och sämre än den andra (B). Pojkar och flickor utvärderar detta på ungefär samma sätt.

Av de eleverna som uppger att de mobbat andra elever i skolan, berättar två av tre (67,4%) att klassläraren/kontaktläraren eller någon annan vuxen i skolan har talat med dem om det. Pojkarna upplever sådana samtal betydligt oftare (72%) än flickorna (59%). Dessa siffror är klart lägre än de jämförbara undersökningarna (B: 77% och A: 83%)

Ungefär varje fjärde elev (27,5%) upplever att klassläraren gjort lite eller inte något för att motverka mobbning i klassen de senaste månaderna. Detta är lite sämre resultat än av de jämförbara undersökningarna (B: 19,3%), men ungefär lika med den andra (A: 26,6%),

Generell trivsel

Även om det inte är direkt relaterat till mobbning, finns det några frågor i enkäten som gäller trivsel och vänskap. 82,6% av eleverna på mellanstadiet i de 18 skolorna i Göteborg trivs bra eller mycket bra i skolan. Flickorna trivs lite bättre än pojkarna, men skillnaden är inte stor.

2,2% (48 elever) av alla eleverna har inte några bra kompisar. Ungefär lika många flickor som pojkar upplever detta. Också här är siffrorna jämförbara med en av de andra undersökningarna (A), men något sämre än den andra (B).

Resultat 2008

Årskurs 7-9 "högstadiet"

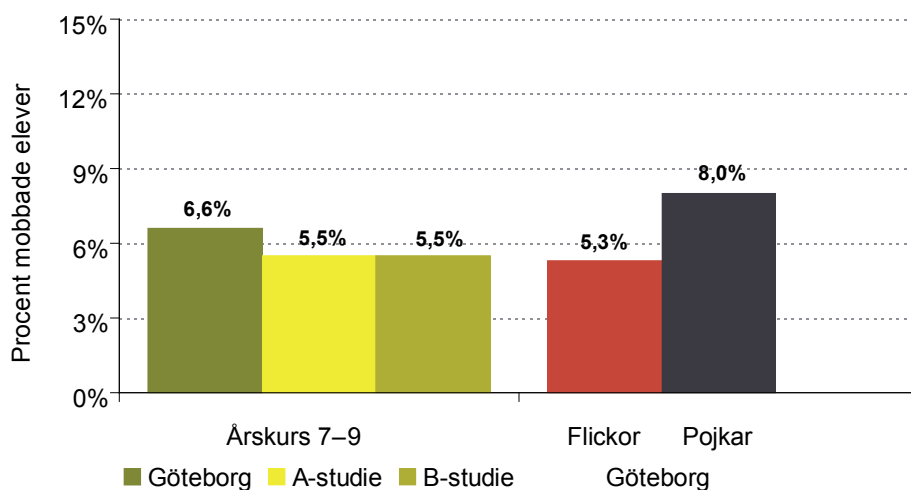
1494 elever vid 11 skolor med högstadieelever genomförde Olweusenkäten våren 2008 en svarsprocent på 80,8. Ungefär 2/3 genomförde enkäten på ett pappersformulär som efteråt blev registrerad på Olweus nätbaserade system (Olweus dataweb) för analys. Tre skolor lät sina elever göra enkäten online. Man förväntar sig inte några betydelsefulla skillnader på svaren om enkäten görs på papper eller online.

Hur mycket mobbning?

6,6%, (97 ungdomar) uppgav att de hade blivit mobbade 2-3 gånger i månaden de senaste månaderna (enligt Olweus definition). Flera pojkar (8%) än flickor (5,3%) upplevde att de blivit mobbade. Siffrorna är något högre jämfört med andra stora mätningar i Sverige de senaste två åren. (B 5,5% och A: 5,5%).

Mobbade elever årskurs 7-9 (n=1494)

11 skolor i Göteborg 2008 jämfört med två andra undersökningar från skolor i Sverige

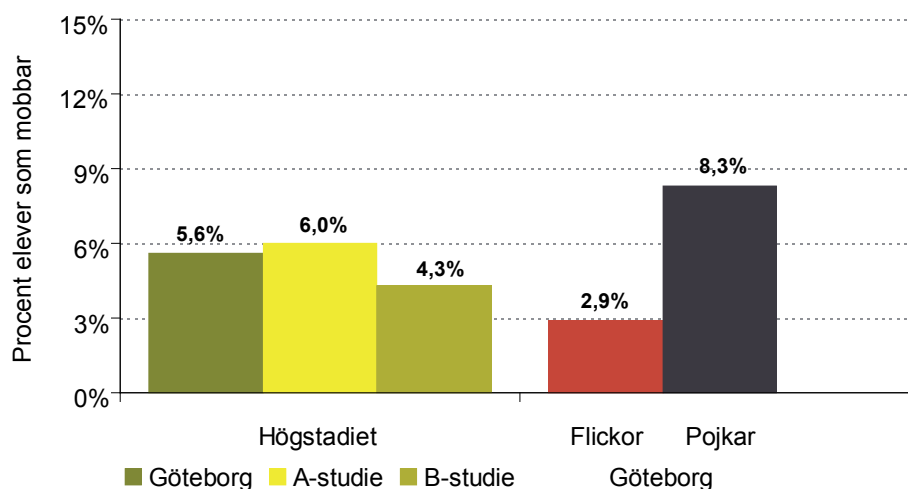
Olweusundersökningen mäter mobbning hos den enskilde eleven både som en generell upplevelse och som detaljerade observationer. Jämförelsen av dessa två sätt att mäta mobbning på, fungerar som en kontroll av nivån av mobbning som anges i enkätundersökningen. Enligt denna kontroll är det sannolikt att nivån av mobbning i högstadieskolorna som ingår i materialet från Göteborg faktiskt är högre än 6,6%, troligtvis närmare 8%.

Av dem som blivit mobbade uppgav 57,3% att de blivit mobbade i mer än ett år. Lika stor andel av de mobbade flickorna som pojkarna upplever detta. Detta är ungdomar som har högre sannolikhet för att senare drabbas av konsekvenser av mobbningen, såsom anpassningssvårigheter till skola och utbildning, familjeliv och arbete och även psykiska konsekvenser som ångest och depression.

5,6% av högstadieeleverna på de 11 skolorna har uppgett att de mobbar andra elever (2-3 gånger i månaden eller mera, samma definition). Nivåkontrollen kan peka i riktning av att detta är ungefär tillförlitliga siffror, som ligger mitt i mellan andra svenska undersökningar senaste åren (B: 4,3% – A: 6%). Pojkar (8,3%) uppgav att de mobbar ungefär tre gånger så ofta som flickor (2,9%).

Elever som mobbar andra elever årskurs 7–9 (n=1494)

11 skolor Göteborg 2008 jämfört med två andra undersökningar från skolor i Sverige

5,6% av högstadiееleverna på de 11 skolorna har uppgett att de mobbar andra elever (2–3 gånger i månaden eller mera, samma definition). Nivåkontrollen kan peka i riktning av att detta är ungefär tillförlitliga siffror, som ligger mitt i mellan andra svenska undersökningar senaste åren (B: 4,3% – A: 6%). Pojkar (8,3%) uppger att de mobbar ungefär tre gånger så ofta som flickor (2,9%).

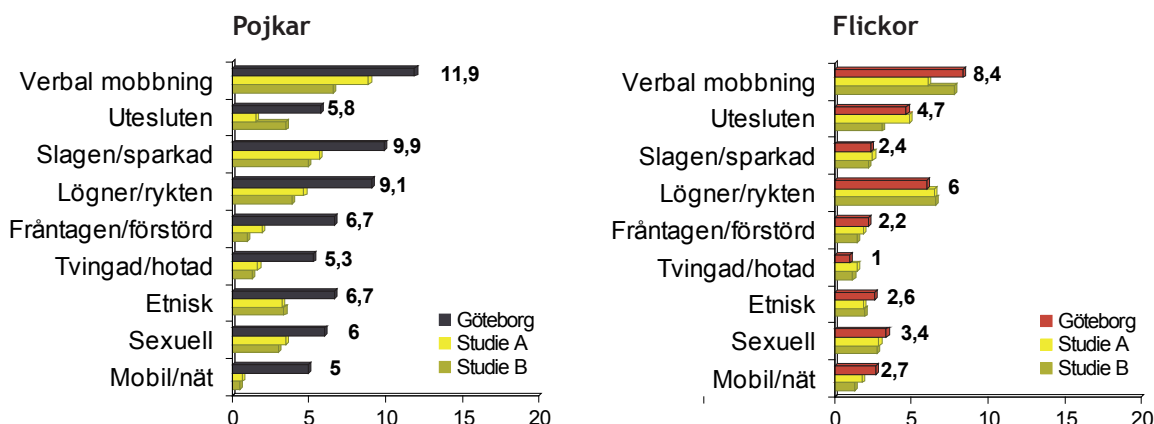

Vilka olika former av mobbning utsätts barnen för?

Den vanligaste formen för mobbning som både flickor och pojkar utsätts för är verbal mobbning ”Att blivit hånad och förlöjligad, kallad öknamn och blivit retad på ett obehagligt och sårande sätt”. Pojkarna (11,9%) utsätts 2–3 gånger i månaden eller oftare för detta under de senaste månaderna, flickorna (8,4%) något mindre.

Former av mobbning eleverna utsätts för

räknad i % av alla pojkar (n= 758) och alla flickor (n=736) årskurs 7–9
(Siffrorna på staplarna är procent av Göteborgseleverna)

Att uppleva ”att andra elever har spridit lögner eller falska rykten om mig och försökt få andra att tycka illa om mig” är den näst vanligaste formen. 6% av alla flickorna har upplevt detta, 9,1% av pojkarna. 6,9% av pojkarna upplever att ”andra elever har inte låtit mig få vara med, har med vilja utestängt mig från kamraterna eller helt struntat i mig låtsat som om jag inte fanns”. 4,7% av flickorna har upplevt detta (med samma intensitet och samma referensperiod, enligt Olweus definition)

Den fysiska mobbningen är vanligt förekommande bland pojkar på frågan ”Jag har blivit slagen, sparkad, knuffad eller inestängd” har 9,9% av pojkarna upplevt detta, 2,4% av flickorna uppger det samma. Pojkarna (6,7%) upplever att de ”har blivit fråntagna pengar eller saker eller har fått saker förstörda” detta är inte så vanligt bland flickor (2,2%).

Mobbning med ”obehagliga ord, kommentarer eller gester med sexuell innebörd” utsätts 6% av pojkarna för, 3,4% av flickorna. Mobbning med ”obehagliga ord eller kommentarer om min hudfärg eller invandrarbakgrund” har upplevts av 6,7% av pojkarna och 2,6% av flickorna på högstadiet.

Mobbning över Internet och på mobiltelefon är det 3,9% av eleverna som upplevt, ungefär dubbelt så stor procentandel av pojkarna (5%) som flickorna (2,7%). Detta är en omvänd könsskillnad i förhållande till ”mellanstadiet”. Internet tycks vara den primära kanalen för mobbning på digitala medier, enbart 1 av 5 av dem som upplever sådan mobbning upplever det bara på sin mobil.

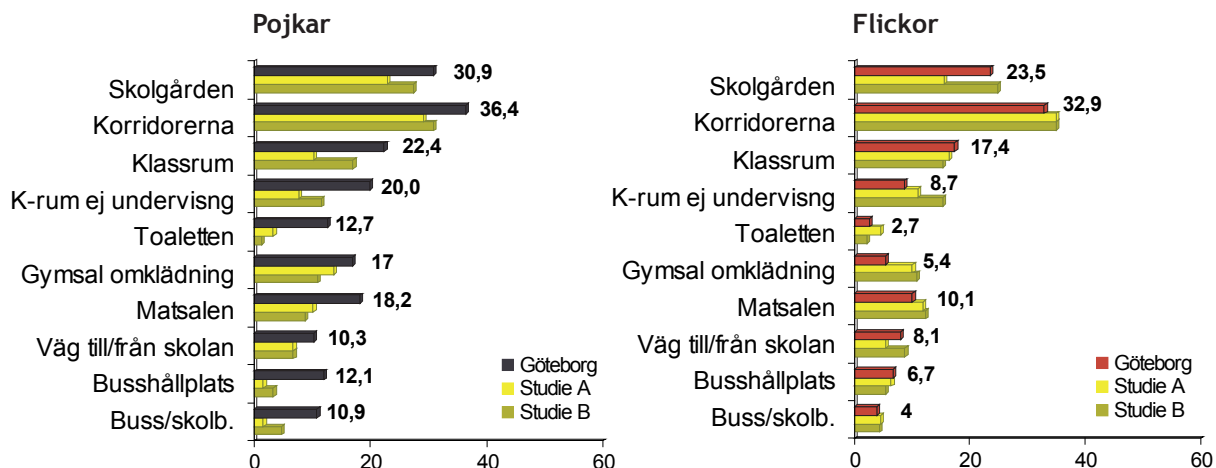

Var äger mobbningen rum?

Korridorerna på skolan är den platsen där det mesta av mobbningen äger rum. 35% av alla som upplevt mobbning eller tendenser till mobbning har upplevt mobbningen där. Samma andel för flickor som pojkar.

Var elever upplevt mobbning/ – tendenser

räknat i % av alla pojkar (n= 758) och alla flickor (n=736) årskurs 7–9
(Siffrorna på staplarna är procent av Göteborgseleverna)

På skolgården och på rasterna upplever 27% mobbning, lite större andel pojkar (30%).

Klassrummet, både när det är undervisning (20%) och när det inte är undervisning (15%), är en arena för mobbning, mest för pojkar.

Matsalen är också en plats där mobbning kan äga rum, 18% av pojkarna har upplevt mobbning eller tendenser till mobbning, 10% av flickorna.

För pojkarna är gymnastiksalen eller omklädningsrummet/duschen en vanlig arena för mobbning (17%), den är inte alls lika vanlig för flickorna (5%).

Toaletten är en plats där pojkar utsätts för mobbning (13%), men inte för flickorna (3%). Pojkarna upplever också mera mobbning på skolvägen, på skolbussen/bussen och på hållplatsen till skolbussen/bussen, än flickorna gör.

För vem har de berättat om mobbningen?

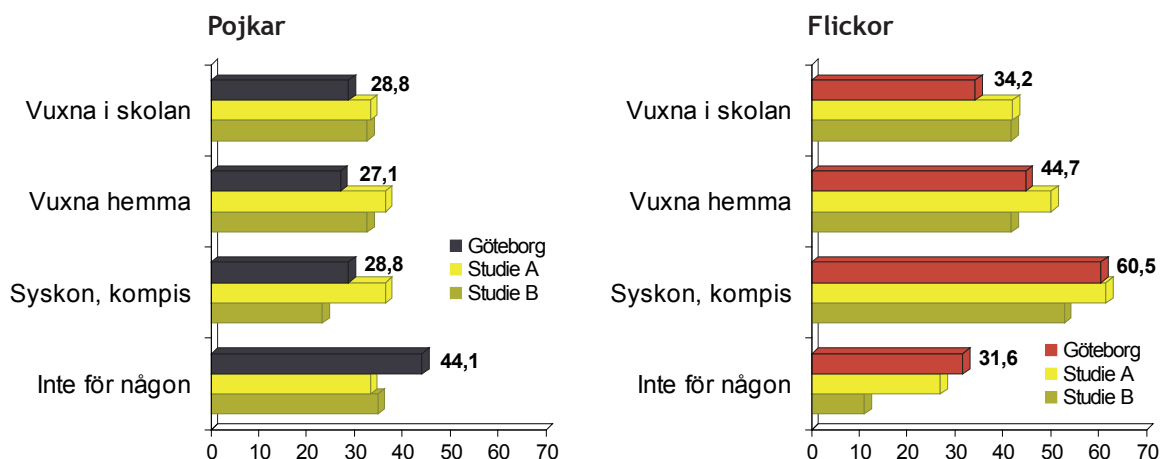
31% av dem som blivit mobbade har berättat om det för en vuxen i skolan, antingen klasslärare/kontaktlärare eller någon annan. Det är lite fler flickor i högstadiet som berättat för en vuxen i skolan (34%) jämfört med pojkarna (29%). Att berätta för någon om mobbningen anses vara av stor betydelse för att få hjälp att bli fri från mobbning. Att berätta för vuxna är också indikation på att de mobbningsutsatta har förtroende för de vuxna och litar på att de vuxna är kompetenta och duktiga på att lösa mobbningsproblemet.

34% av de som blivit mobbade har berättat om detta för någon vuxna hemma. Betydligt flera av flickorna (45%) berättar hemma jämfört med pojkarna (27%).

41% har berättat om mobbningen de utsätts för till jämnåriga, bror, syster, kompis, 60% av flickorna och 29% av pojkarna. Detta är ungefär som förväntat.

För vem har eleverna berättat

räknat i % av pojkar och flickor på som utsätts för mobbning i årskurs 7-9
(Siffrorna på staplarna är procent av Göteborgseleverna)

En stor del av dem som blivit mobbade har inte berättat för någon om mobbningen (39%). Det är fler pojkar i denna grupp (44% = 26 pojkar) än flickor (32% = 12 flickor). Dessa ungdomar är speciellt utsatta då det har visat sig vara extra svårt att komma ur mobbning om man inte berättar om det för någon.

Eleverna i Göteborgsskolorna skiljer sig från referensmaterialen, med att en anmärkningsvärt stor grupp av de mobbade pojkarna inte berättat för någon att de blivit mobbade. Också lite större andel av flickorna håller tyst om det, jämfört med referensdata.

Notera att man inte kan summera procentsiffrorna för de olika kategorier/personer mobbade barn kan berätta, och förväntas att få 100%. Varje mobbat barn kan ha berättat för personer i flera kategorier, eller ingen av dem.

Har vuxna hemma kontaktat skolan om mobbning?

I enkäten finns en fråga om vuxna hemma har tagit kontakt med skolan om man har blivit mobbad. Enbart elever som blivit mobbade enligt Olweus definition (mobbade två till tre gånger i månaden) utgör procentunderlaget här. För högstadieeleverna som blivit mobbade svarar hälften (50,0%) att de vuxna hemma har tagit kontakt med skolan om mobbningen, en eller flera gånger. Betydligt flera av de mobbade pojkarnas föräldrar har tagit kontakt med skolan om detta förhållande (57,5%) än de mobbade flickornas föräldrar (39,3%).

Attityder

29% av dem som svarade på enkäten på högstadiet har förklarat att de kunde tänka sig vara med om att mobba någon de inte tyckte om. Betydligt flera pojkar (40%) än flickor (18%) kunde tänka sig detta. Detta är lite högre siffror för pojkar och ungefär samma siffror för flickor som i de jämförbara undersökningarna (A: 35% / 17% – B: 36% / 18%).

82% av alla som svarat på enkäten i årskurs 7 till 9 säger att ”de tycker lite synd och vill hjälpa om de ser någon i egen ålder bli mobbad”. Dessa svar innebär visserligen inte särskilt goda förutsägelser för det faktiska beteendet, det visar mer en attityd av empati. Siffrorna från högstadiet i Göteborg är ungefär det samma som vi hittar i jämförbara undersökningar. Flickor (94%) är klart mera empatiska än pojkar (70%).

Hur eleverna ser skolpersonalens arbete mot mobbning

En tredjedel av eleverna (33%) är av den uppfattningen att skolpersonalen ofta eller nästan alltid gör något för att stoppa det om någon blir mobbad i skolan. Detta är bättre än en av de jämförbara undersökningarna (A: 30%), och sämre än de andra (B: 42%). Pojkar och flickor utvärderar detta på ungefär samma sätt.

Av de eleverna som uppger att de mobbat andra elever i skolan, berättar 56% att klassläraren eller någon annan vuxen i skolan har talat med dem om det. Pojkarna (60%) upplever sådana samtal betydligt oftare än flickorna (46%). Dessa siffror motsvaras av de andra undersökningarna (B: 55%) men är något lägre än de andra (A: 61%).

Ungefär varannan elev (52%) upplever att klassläraren har gjort lite eller inte något för att motverka mobbning i klassen de senaste månaderna. Detta är lite sämre resultat än en av de jämförbara undersökningarna (B: 39%), men ungefär likt med de andra (A: 49%).

Generell trivsel

Även om det inte är direkt relaterat till mobbning, så finns det några frågor i enkäten som gäller trivsel och vänskap. 83% av eleverna på högstadiet i de 11 skolorna i Göteborg trivs bra eller mycket bra i skolan. Flickorna trivs lite bättre än pojkarna, men skillnaden är inte stor. För den sämsta svars kategorin, ”mycket dåligt”, är det mer än dubbelt så stor procentandel pojkar (3,7%) som uppger detta i förhållandet till flickor (1,6%).

3,9% (59 elever) av alla eleverna har inte några speciella goda kompisar. Flera pojkar (4,5%) än flickor (3,4%) upplever detta. Siffrorna här är sämre än i båda två motsvarande undersökningar för flickorna.

Slutsatser

Årskurs 3–6 "mellanstadiet"

På mellanstadiet är det lite fler elever som utsätts för mobbning i de undersökta Göteborgsskolorna jämfört med skolorna i referensmaterialet och fler pojkar är mobbade än flickor. Det är dock inte fler elever i Göteborgsskolorna som mobbar jämfört med andra skolor. Genomgående är det i Göteborgsskolorna vanligare med pojkar som mobbar än med flickor, vilket speglar referensdata och andra studier.

De olika former av mobbning som förekommer i de undersökta Göteborgsskolorna följer typiska mönster som återkommer i referensdata. Men ett undantag är att flickor i årskurs 3–6 i Göteborg utsätts i något högre grad för verbal mobbning än flickor i andra skolor i referensmaterialet.

Mobbningen på mellanstadiet sker för det mesta på skolgården, men också i gymnastiksal, omklädningsrum och i klassrummet.

Föräldrar till mobbade elever tar kontakt med skolan för att få slut på mobbningen i nästan två av tre fall, vilket är lite oftare än i andra enkäter. Man kan uppfatta det som att föräldrarnas samarbete med skolan och föräldrarnas tillförlitlighet till skolan är bra.

Elevernas attityder och empati är ungefär desamma i Göteborg som det vi hittar i de två andra svenska undersökningar som vi har använt som referens för mellanstadiet. Flickor har (vilket är vanligt) högre grad av empati än pojkar, också på mellanstadiet.

På två av indikatorerna inom temat personalens arbete mot mobbning, svarar Göteborgseleverna som gjort enkäten på mellanstadiet att de vuxna i skolan gör ett sämre arbete mot mobbning än vad vi hittar i referensmaterialen.

Årskurs 7–9 "högstadiet"

Fler elever i högstadiet i de undersökta Göteborgsskolorna utsätts för mobbning jämfört med eleverna i referensmaterialet. Det är pojkarna som utsätts mest, 8% av dem upplever att de utsätts för mobbning 2–3 gånger i månaden eller oftare. På flera sätt ser vi att pojkarna i högstadieskolorna som deltagit i enkäten har en sämre situation än vi kunnat förvänta.

Även om det inte är fler elever som mobbar andra elever – sammantaget – på högstadiet i de 11 skolorna i Göteborg, så är det en anmärkningsvärt större andel pojkar (8,3%) som gör det.

Sammantaget är 12,9 % av högstadiepojkarna i Göteborgsskolorna direkt inblandade i mobbningen antingen som mobbare eller som mobbad.

Mobbningen som både pojkarna och flickorna utsätts för följer samma generella mönster som i referensmaterialet när det gäller typ av mobbning och var den äger rum, men alla mått för pojkarna ligger klart högre än förväntat.

En varningssignal är också att 44% av pojkarna som mobbas på högstadiet inte har berättat för någon annan att de blir mobbade. Denna grupp har speciellt svårt att komma ur situationen med mobbningen, och personal i skolan och föräldrar har svårt att hjälpa dem.

Det finns anledning att hysa goda förhoppningar om att det går att sätta in effektiva insatser som kan ge betydande resultat mot mobbning i högstadiet, inte minst för de pojkar som går i dessa årskurser.

Rekommendationer

Tidigare undersökningar har visat att antalet vuxna ute på raster/skolgård/korridorer påverkar nivån av mobbning, men framförallt de vuxnas inställning till mobbning. Det är av vikt för skolan att se över skolgårdens utformning och elevernas möjlighet att vara delaktiga i positiva gemensamma aktiviteter, att det tillsynssystem som skolan ansvarar för fungerar och att personalen är överens om detta. Genom kompetensutveckling går det att öka personalens kunskap om mobbningens olika former och uttryck för att på så sätt förbättra skolans möjligheter till effektiva insatser. Skolans policy i det förebyggande arbetet är också en faktor som kan påverka att föräldrar tar kontakt med skolan. Forskning visar att förebyggande arbete utifrån ett för skolan gemensamt skolomfattande förhållningssätt är en framgångsrik väg och att det är mest effektivt att jobba utifrån utvärderade modeller.

Det är för högstadiets pojkar som denna insats skulle ha särskilt stor betydelse, men pojkar interagerar naturligtvis med flickor och flickor utsätts till större del av pojkar för mobbning. Där mobbning finns blir det även mindre tid över till lärande.

Tidigare undersökningar visar också ett klart samband mellan att vara mobbare och riskbeteenden såsom tidig debut av alkoholdrickande, narkotikamissbruk och en betydligt högre risk längre fram i livet att hamna i kriminellt beteende. Då så stor andel av pojkarna uppger i enkäten att de på ett eller annat sätt är direkt involverade i mobbingens problematik skulle effektiva insatser förbättra deras och omgivnings nuvarande och framtida situation. En stor utmaning särskilt för högstadieskolorna är också att förstå synergin mellan socialt- och ämnesmässigt fokus.

Om rapporten

18 skolor i Göteborg med elever i årskurs 3–6 ”mellanstadiet” och 11 skolor med elever i 7–9 ”högstadiet”, har genomfört Olweus elevenkätundersökning om mobbning våren 2008. Denna rapport presenterar utvalda delar där skolornas samlade resultat redovisas från enkätundersökningarna. Resultaten från de 18 skolorna i Göteborg jämförs med resultat från två andra undersökningar som har gjorts med Olweus enkätformulär i Sverige de senaste två åren. Olweus enkät om mobbning är en mycket använd undersökning om mobbning hos barn och unga i skolkontext.

Göteborgs Stad
Social resursförvaltning

